

Jaroslav Šlechta

Vzpomínky na Černickou oboru

Vzpomínky na Černickou oboru

Jaroslav Šlechta

nakladatelství

České Budějovice, 2013

Vzpomínky na Černickou oboru

© Ing. Jaroslav Šlechta, 2008

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této publikace nesmí být rozmnožována a rozšiřována jakýmkoli způsobem bez předchozího písemného svolení nakladatele.

První vydání, 2013

Převod do elektronické podoby Petr Řepík

Vydalo nakladatelství KOPP,

Šumavská 3,

370 01 České Budějovice,

tel.: 386 460 474,

e-mail: knihy@kopp.cz;

Internet: www.kopp.cz

ISBN 978-80-7232-449-1

Obsah

Kapitola prvni: Malý výlet do historie a proč začínat s Černickou oborou	7
Kapitola druhá: Černická obora začíná.....	12
Kapitola čtvrtá: Od II. světové války po zánik obory	42
Kapitola pátá: A jak to bylo dál.....	82
Literatura, fotografie	104

Vždycky jsem toužil po tom napsat něco, v čem se zachytí naše zkušenosti, práce, náš celý život s jeho starostmi, radostmi, úspěchy i chybami, život v době válečné i v té následující pod komunistickou mocí pro snad poučení a pobavení těch, kdo jdou po nás, a také aby nevymizelo z paměti lidí to, co by spolu s námi upadlo v zapomenutí. A toho snad by byla skutečně škoda. Nemohu pominout ani to, že zejména v posledních letech mě mnozí při různých debatách a posezeních, kdy jsem jim vyprávěl o životě z dob minulých a o příhodách, zkušenostech a o lidech z dob mého mládí i dospělosti, zejména z mé kontrolorské činnosti u Státních lesů, vybízeli, abych své paměti napsal.

Naše generace přece víc než která jiná zažila tak překotné a zásadní změny v životě a společnosti vlivem překotně se rozvíjející vědy a techniky, která nabrala na dynamice jako nikdy předtím. Já přece pamatuji, když na venkově byl hlavním dopravním prostředkem potahový vůz a tažnou silou kůň, nebo dokonce někde i kravka, potom rozvoj atomové energie – bohužel v první řadě pro válečné účely, televize, mechanizace a automatizace průmyslu, zemědělství, lety do kosmu a přistání na měsíci, rozvoj počítačové techniky a všech vědeckých a technických oborů až po dnešek.

A což ty změny společenské a soubor idejí a systémů! Nacismus, komunismus, železná opona, pád komunismu a charakteristická společnost postkomunistická, to vše je víc, než se kdy vešlo v tak krátkém časovém období do našich dějin a rozvojem sdělovacích prostředků jako by se zmenšila Evropa i celý svět.

Ale člověk, který toto tvoří, využívá a pomocí toho i vládne, zůstal jako jedinec i jako společnost stejný jako v dřívějších dobách. Jen ho všechn ten rozvoj, od něhož čeká výhody pro svůj materiální život, odvádí od hodnot absolutních, které tak výrazně již v životě naší společnosti chybí.

Když jsem sloužil u Státních lesů, neměl jsem na takové dílo dost sil, trpělivosti, času a snad i potřebných zkušeností, ale sliboval jsem si, že až budu v penzi, znovu se k tomuto záměru vrátím. Tehdy jsem měl na mysli především práci odbornou. Proto jsem si schovával své práce kontrolorské i jiné, které jsem v létech své lesnické služby dělal (a těch jiných – plány, rozbory, organizační řady a schémata, ale i různé studie a několik článků do novin a časopisů – nebylo nijak málo), abych je mohl pro svou pozdější odbornou publikační činnost využít.

Od chvíle, kdy jsem odešel do penze, utekly čtyři roky a já jsem se k tomu dávnému přání a záměru za celou tu dobu nevrátil. Jednak proto, že jsem měl zatím dost jiné práce a činnosti, a také proto, že jsem svou touhu po psaní mohl v té době naplnit, neboť jsem byl okolnostmi (na něž ještě dojde) vybiďnut, abych napsal jinou – historicko vzpomínkovou knihu ze skautského prostředí o Jihočeské lesní škole,

a jednak proto, že se mi najednou začalo zdát, že vrátet se znovu ve vzpomínkách k lesnictví z dob mé služby není ani potřeba, neboť se tam mnohé změnilo.

Ale touha zanechat po sobě něco nejen z naší služby lesnické, ale vůbec z našich životů, mne nakonec přesvědčila, že bude dobré přece jenom se vrátit zpět a nejen o lesnictví, ale o tom všem, co jsme prožili, v čem jsme žili a pracovali, o celé té době napsat pro sebe i pro ty, kdo si to budou chtít přečíst.

Nedělám si samozřejmě nárok na to, že – pokud ji vůbec dopíši – knížka musí být vydána, ale věřím, že i jako rukopis bude moci poskytnout některému z mých synovců a neterí nebo spíše jejich dětem něco užitečného pro jejich život. A kdyby ani to ne, pomůže alespoň mně na konci cesty utřídit si vzpomínky a ohodnotit činy s odstupem let. Snad mi Ten, který řídí osudy lidí, dá dostatek času, abych tento svůj záměr mohl dokončit.

Jsem si současně vědom, že sloh této knihy asi nebude dost vybroušený a skvělý a koncepce vyvážená, neboť nelze pominout mé technické vzdělání, které má jistě při psaní svůj vliv, a téměř čtvrtstoletou kontrolorskou práci u Státních lesů, která mi – kromě někdy až příliš kritického pohledu na život a lidské konání – jistě ovlivnila i slovník a styl, navíc od studentského mládí poznamenaný řeckými a římskými klasiky, dlouhými a často komplikovanými souvětími, který mne provází stále, a ani tyto vzpomínky se mu jistě – jak jsem si právě znova v tomto odstavci ověřil – nevyhnu.

Ale snad nic z toho nebude nepřekonatelnou překážkou a mé vzpomínky najdou své čtenáře, kteří v nich snad najdou to, co jsem se v nich pokoušel zachytit.

rok 1998

Poznámka k vydání:

„Sluší se poznamenat, že toto povídání o Černické oboře bylo koncipováno jako první část mých vzpomínek na léta minulá. Proto je v něm tolik odkazů na další vyprávění.“

rok 2008

Kapitola první: Malý výlet do historie a proč začínat s Černickou oborou

Jen těžko bych mohl začít své vzpomínky jinak než Černickou oborou. Tam jsem se na hajnici narodil, prožil svá dětská a chlapecká léta a – i když jenom při návratech domů ze škol v Českých Budějovicích a v Praze – i léta dospívání a dospělosti. A nejen pro svou krásu, ale i pro mé lesnické vzdělání se mi tolik vtiskla do paměti a vzpomínek, a i když mne má lesnická služba (tehdy se říkalo zaměstnání a práce) odvála velmi daleko – zejména v prvním desetiletí – stále jsem na Černickou oboru vzpomínal a jak jen to bylo možné, se k ní vracel.

Mohl jsem tak příležitostně jako kontrolor státních lesů v Českých Budějovicích služebně, ale zejména proto, že na sudoměřickém hřbitově leží v hrobce oba moji rodiče i prarodiče z otcovy strany i jeden z dvou mých sourozenců, kteří se narodili před námi a krátce po narození zemřeli. A tam v té hrobce vedle svých rodičů, bych chtěl ležet i já, až mne milostivý Bůh z tohoto světa povolá. Kéž bych, až ta chvíle přijde, byl na ni dobře připraven.

Černická obora to byl tehdy pojem a i dnes, kdy již třicet let obora neexistuje, těm lesům tam lidé jinak než obora neřeknou, a také tak je zaznamenána na mapách.

Když v roce 1569 kupoval Petr Vok z Rožmberka od Švamberků bechyňské panství, kde pak po létech Černickou oboru založil, mělo již toto panství a celý bechyňský kraj dlouhou historii a mnohou změnu majitelů.

První počátky osídlení Bechyně se ztrácejí kdesi v šerém dávnověku, o němž vyprávějí jen pověsti. Jedna z nich je o moudrém a prozíravém lechu Bechovi, který se svým lidem došel až sem, a protože se mu toto místo vidělo jako výhodné, vybudoval na ostrohu, vytvořeném soutokem Lužnice s říčkou Smutnou hradiště. A i když byl tento kmenový vůdce velmi mírumilovný, byl také prozíravý a opatrný a věděl, že musí svůj lid dobře ochránit před nájezdy nepřítele. A proto vybudoval hradiště pevné. Bylo to dobře, neboť prý v roce 805 odolalo i nájezdu vojsk císaře franckého Karla Velikého, který se pevně rozkročil po Evropě. Lechovo hradiště však francká

vojska nedobyla, utrpěla zde velké ztráty a odtáhla. Ale ani pro obhájce nebylo vítězství bez bolestivé ztráty. V boji totiž padl i moudrý a statečný lech a na jeho památku bylo hradiště nazváno Bechyní.

Jiná pověst vypráví o tom, že Bechyni založila sama kněžna Libuše, která jako moudrá a lidu oddaná vládkyně na pražském stolci ráda jezdila po zemi a tam, kde se jí zlíbilo, zakládala i v pustých místech nová sídla, aby si lidé kolem nich stavěli svá obydlí. Není divu, že se jí zalíbilo to kouzelné místo na soutoku Lužnice se Smutnou. Prý se ráda koupala a Lužnice byla k tomu jistě velmi vhodná, neboť její vody byly nejen osvěžující, ale platily i za léčivé. Protékala tehdy přece Lužnice treboňskými rašeliníšti a z nich přinášela s sebou i léčivé účinky. Odtud tedy dnešní Libušiny lázně.

Uběhlo mnoho a mnoho vody v obou tocích, než se objevují první historicky doložené zprávy. Mezitím na místě bájněho hradiště vyrostl hrad a kolem něj vznikla – jak uvádí Kosmova kronika – „provincia Bechinesis“, článek to tehdejší církevní správy. První písemné záznamy o Bechyni a bechyňském panství jsou až z první poloviny 12. století, kdy je doložena držba pražského biskupství, jehož hospodářskou i duchovní správu vykonávali bechyňští arcijáhni (nejstarší z nich doložený v r. 1167 se jmenoval Dětleb). Država tato nebyla na tehdejší dobu nikterak malá. Zahrnovala Bechyňsko a Vltavotýnsko.

Ještě dále na jihu Čech upevňovali svou moc a zabezpečovali svou državu mocní Vítkovci, a to se jistě nemohlo líbit mocnému vladaři „železnému a zlatému“ králi Přemyslu Otakaru II., který to nemohl a nechtěl připustit. To bylo potom důvodem, proč směnil bechyňské panství s pražským biskupem Janem III. z Dražic. Ke směně došlo roku 1268 a hned v tomto roce začal král na „pusté hoře Bechyni“ stavět nový královský hrad. Z toho vidíme, že v těch dávných dobách hrad, který měl nahradit dřívější hradiště, nejen vznikl, ale také dokázal zpustnout; snad proto, že církevním hodnostářům nebylo zvlášť milé žít v hradních komnatách. Kdo ví, jak to skutečně bylo.

Jisté ovšem je, že panství, které získala touto směnou královská koruna, bylo rozsáhlé, neboť kromě výnosů z rybolovů, mlýnů a z přívozu k ní patřily i vsi Hodonice, Nuzice, Netěchovice, Vesce, Doubrava a části vsi Vranova,

Hvoždan, Tuklek a Hostů. V roce 1323 pak přibýly k tomuto panství ještě vsi Radětice, Hvoždany a Křída, které směnil Jan Lucemburský s Petrem z Rožmberka za Bukovsko, Drahotěšice a Neplachov. Jan Lucemburský také povýšil Bechyni na město.

Nad správou královského zboží bděli královští purkrabí. Z historie známe dva, kteří se připomínají při konci 13. století. Byli to bratři Čeněk a Dobeš z Bechyně. Dobeš byl současně purkrabím na Hluboké a v létech 1303–1307 i nejvyšším maršálkem zemským. V tomto úřadě se skutečně pozoruhodným a sobě tragickým způsobem zapsal do historie země.

Stalo se tak při volbě českého krále po smrti Rudolfa Habsburského. Tehdy stáli proti sobě dva kandidáti. Jindřich Korutanský, manžel Anny, sestry Václava IV., proti Fridrichu Habsburskému, bratrovi zemřelého krále Rudolfa, kterého v čele tzv. rakouské strany protěžoval a horlivě doporučoval právě zmíněný zemský maršálek Dobeš z Bechyně způsoby nevybíravými, které byly příčinou jeho konce, nikoliv přirozeného. Podpora Habsburka nebyla z jeho strany nic divného, protože již předcházejícího roku se Dobeš z Bechyně o zvolení zesnulého krále Rudolfa za krále českého významně zasloužil.

O tom, jak k tragickému Dobešovu konci došlo, vypráví ve své „Kronice české“ pan Přibík Pulkava z Radenína. Poslechněme si jeho vyprávění o té dávné historii ze začátku čtrnáctého století, k níž došlo při volbě krále českého po smrti Rudolfa Habsburského:

„Po jeho smrti se sešli páni Českého království do Města pražského, aby zvolili příštího krále. Když ve dvoře pražského biskupa jednali o této volbě, a všichni do jednoho byli shromážděni, jakýsi pán, zvaný Dobeš z Bechyně, navrhl v přítomnosti ostatních, a snažil se ostatní přimět k tomu, aby za českého krále zvolili Fridricha, bratra řečeného Rudolfa, syna zmíněného římského krále Albrechta.

Zatímco se jednání obracelo sem a tam, pan Oldřich, pán na Lichtenburku, z rodu pánů z Ronova, rozčilen, že řečený pán z Bechyně chce učinit panovníkem v Českém království cizince, vykřikl: Jak dlouho, Dobeši, nám budeš určovat krále z rodu nepřátel našich králů? a ihned aniž zcela dořekl tato slova, tasil meč, řečeného Dobeše probodl a v přítomnosti všech pánů

zabil. Podobně v tuže chvíli vnuk zmíněného pána z Lichtenburka, zvaný Krušina, usmrtil vnuka svrchu řečeného Dobeše“.

Co že to tak asi Ronovského pána z Lichtenburku rozlítilo, že se neudržel a tak rychle řečeného Dobeše probodl. Říká se, že na otázku pana Oldřicha mu zpupný Dobeš odpověděl skutečnou urážkou: „Jestliže nechcete mít králem cizince a toužíte-li po králi domácím, snad by bylo nejlépe vypravit opět nějaké posly do Stadie. Třeba tam u volů najdou nějakého chrapouna spřízněného s Přemyslem“. Jakýpak div, že po takové urážce se pán z Ronova neudržel a jak mu ukládala čest tehdejšího stavu a zřejmě i letora, Dobeše probodl, a že v jeho stopách nelenil ani jeho vnuk.

Před rokem 1340 získali bechyňské panství Šternberkové. Prvním byl Štěpán ze Šternberka, ale za války krále Václava IV. s panskou Jednotou se zde usídlil moravský markrabě Jošt a po něm jeho spojenci proti králi, pánové z Kunštátu, kteří zde sídlili až do roku 1414.

V tom roce přešel majetek na pány z Lažan. Ta změna se uskutečnila směnou za jiné zboží. Boček z Kunštátu a Poděbrad vyměnil bechyňské panství s Jindřichem Leflem z Lažan za jeho náchodské panství. Nový rod na Bechyni si pak podle ní upravil své jméno na Bechyňové z Lažan.

V husitských válkách pak i Bechyně několikrát okusila válečné utrpení. V roce 1422 dobyl města – ale nikoliv hradu – táborský hejtman Jan Jiskra z Vícemilic a vypálil je. Hrad, který odolal, hájil hejtman Zdislav z Hartvíkova. Ještě v tom roce se setkáváme se jménem Mikuláše z Černic, vладыky a bechyňského hejtmana, který se odvážil se svou brannou hotovostí vypadnout proti mocnému Táboru. Zmiňuji se o tom proto, že tento vладыka pocházel z Černic, kde měl tvrz, z těch Černic, které daly jméno pozdější oboře, a o nichž bude ještě mnohokrát vzpomenuť. A také proto, že když uvážíme tehdejší vojenskou situaci a moc Tábora a vojenský houf, který asi mohl postavit, musíme tomuto zemanovi přiznat, že musel mít skutečně velkou odvahu. A to lichotí i tomu, kdo z těžké Černic též pochází, i když o celé pŕltisíciletí později.

Bechyně ovšem klid neměla. O šest let později ji Táboři znovu oblehli a tentokrát dobyli nejen město, ale i hrad, jehož posádku donutili ke složení zbraní. Hejtman táborského vojska byl tehdy Jan Bleha z Těšnova a říká se, že zde padl i Žižkův bratr Jaroslav.

Další majetkové vztahy nejsou jasné a patrně byly dost komplikované, neboť až v roce 1477 (to již v době, kdy u nás šest let vládl Vladislav II. Jagelonský) prodal bechyňské panství dosud neznámý vlastník Oldřich z Grafeneku dvěma Šternberkům, bratrům Jaroslavu a Zdeslavovi.

Ve Šternberském majetku nevydrželo panství příliš dlouho a nikoliv nezajímavou cestou přešlo do vlastnictví Švamberků. Když totiž v roce 1521 zemřel poslední majitel Ladislav ze Šternberka, zdělila polovinu panství vdova po něm – Anna z Hradce, a druhou polovinu jeho bratr Jan ze Šternberka. Anna se však již příštího roku vdala za Jindřicha z Rožmberka a královským nařízením byla tato polovina převedena na Kristiána ze Švamberka. Za další čtyři roky prodali Šternberkové Kristiánovi ze Švamberka i druhou polovinu, a tak se po devíti letech (v roce 1530) panství opět spojilo v jeden celek.

Tolik stručně z historie o bechyňském panství, kde později vznikla Černická obora, a o lidech, kteří na něm vládli, prodávali je a směňovali, jak to jejich potřeba či nutnost vyžadovala. A jako úvod k historii Černické obory je to jistě potřebné a dobré.

Kapitola druhá: Černická obora začíná

Začíná se v roce 1569. Tehdy koupil bechyňské panství od Švamberků Petr Vok z Rožmberka. Poslechněme si, jak o této koupi píše rodinný Rožmberský kronikář Václav Březan ve svém díle „Život posledních Rožmberků“, neboť je to i čeština krásná, ač našemu dnešnímu sluchu poněkud nezvyklá:

„(Petr Vok koupil bechyňské panství). 27. junii, jinak v pondělí po sv. Janu Burianu, prostředkováním pana Jana mladšího z Říčan a na Kosově Hoře, pana Viléma z Talmberka a na Jankově, císaře jeho milosti rady, Václava staršího Bechyni z Lažan a na Dušnicích a Voldřicha Smrčky ze Mnichu a na Radeníně stala se smlouva a trh dokonalý mezi Henrychem starším z Švamberka a na Zvíkově i namístě pana Kryštofa a pana Hynka z Švamberka, strejců páně, prodávajícími, a panem Petrem Vokem z Rožmberka, kupujícím, o zámek a město Bechyni s celým panstvím (kromě kláštera s jeho příslušenstvím), a to za sumu 23 750 kop gr. čes. v pěti nedělích k plnění a spokojení i postoupení toho panství“.

Vláda Petra Voka z Rožmberka byla poznamenána velkou stavební činností při rekonstrukci a modernizaci zámku i rozvojem hospodářské činnosti. Jistě jen těžko by si bylo možno představit, že by se tento mocný a rozmařilý renesanční velmož nezajímal o lov a zábavu s ním spojenou, která byla tehdejší samozřejmostí a neodmyslitelně patřila k životu zejména vysoké šlechty. Nelze pominout, že šlo i o zvěřinu, bez níž si nebylo možno představit žádnou tehdejší hostinu. A to vše již vyžadovalo skutečné myslivecké hospodaření se zvěří a péči o ně. Také myslivost té doby byla na vysoké úrovni. Zde jsou nepochybné důvody pro založení obory, tím spíše, že její jádro mohl tvořit rozsáhlý lesní komplex, který přetrval až dodnes.

Kdy začaly práce na jejím budování a jak byla skutečně velká, kudy vedly její hranice vymezené oborním plotem, to se už asi nikdy skutečně nedovíme. Jistě je, že při svém založení byla podstatně větší než ta, která v šedesátých létech tohoto století skončila. Zahrnovala několik obcí včetně Sodoměřic, které jediné jistě byly v oboře stejně jako k nim přináležející samoty Černice. Zřejmě do ní patřily i samostatné revíry Kozelka a Stará Obora apodle několika málo autorů, kteří o oboře píší, měla výměru zhruba 4 500 ha.

Se stavbou oborního plotu a zřejmě i různých nezbytných oborních zařízení mohlo být započato někdy v letech 1580 či 1581. V tom roce byl totiž přijat nový myslivec. Tím půvabným slohem o tom píše Václav Březan a já opět nemohu odolat ty dva zápisy z let 1580 a 1581 zde citovat pro poučení i potěšení, neboť krásně vyprávějí o platu, deputátech a jiných služebních příjmech přijímaného myslivce.

1580:

„(Nový myslivec). 31. oktobris, jinak v pondělí po sv. Šimoniši Judovi, téhož roku zjednal pan Petr Vok z Rožmberka Václava Kapříka z Vokovic za myslivce. Naříditi mu ráčil služby roční 15 kop gr. čes. s přídavky těmito na dva valachy a psi líhavý ovsa jedna míra bechyňská každýho týhodne, sena, slámy i kování, což by zapotřebí bylo, a osm pecníkův chleba na psy každého týhodne, s stravou, jakůž jagrmistrové jmívali, a pachole též aby vychování s maštalíři jměl; pro myslivost na koroptvy kleprlík mu propůjčován býti má; prachu do roka 5 liber a olova 10 liber, másla 8 žejdlíků, sejry dva mírné; na dva rarohy a jeden jestřáb masa. Bezelstně kdyby pro myslivost do 12 gr. míš. utratil, pasírováno býti má a tři kůže zvířecí z toho, což by zastřelil. Stalo se v Bechyni ut supra“.

Za rok poté však s myslivcem uzavřeli novou smlouvu, dost odlišnou od té předcházející, a tu popisuje kronikář takto:

1581:

„(Václav Kapřík přijat za myslivce). 29. octobris, jenž bylo v neděli po sv. Šimoniši Judovi, skrze Jindřicha Sasku, jinak Vojíře z Vacovic a na Smilkově, projednán u Jeho Milosti pána na Bechyni Václav Kapřík za myslivce ze 30 kop míš., tři koží zvířecích, na kůň obrok i kování, se stravou na sebe i pachole, volova 10, prachu 5 liber, na psy chléb, něco másla i sejra, na rarohy i jestřáb srdce maso“.

Snad by bylo třeba vysvětlit, co některá slova skutečně znamenají, neboť čeština šestnáctého věku není samozřejmě tou, kterou mluvíme dneska, a význam některých slov nám zřejmě uniká. Nepochybně mezi ně patří:

- maštalíř, což byl správce konírny,
- kleprlík – jezdecký kůň mimochodník,
- pasírovat – povolit nebo i prominout a
- libra, která představovala 0,51–0,56 kg.

Ale vraťme se zpět k oboře. Za jisté můžeme patrně mít, kdy byla dokončena. Bylo to v roce 1586 a je to patrné z dopisu, kterým Petr Vok žádá Švamberka o zvěř do své nové obory. Protože je to skutečně půvabné čtení, uvádím ho v plném znění. S určitou dávkou fantazie ho můžeme pokládat za jakousi zakládací listinu, či spíše za listinu, uvádějící oboru v život. Tedy:

Dopis Petra Voka z Rožmberka Janu Vilémovi ze Švamberka:

„Službu svou vzkazuji Urozenej Pane, Pane ujče a bratře můj zvláště milej, od Pána Boha přál bych Vaší milosti, zdraví a při něm jiného všeho dobrého věrně rád. Poněvadž nemálo od zvěři do své nové vobory, kterouž jsem sobě nyní pro zvůli a kratochvíl vnově pomalu stavěti dal potřebovati budu, Vaší milosti svého zvláště milého pana ujce bratra za to žádám přátelsky, že mne některým mladým lanětem a jelínětem z hor Vaší milosti, fedrovati a o tom, aby mi hodlavý bejti mohli poroučeti ráčíte a kdybyste co toho před rukama jmíti ráčili mě zase o tom v známost uvésti. Tehdy bych já potomně pro ně doporučil odeslati. A což ku této žádosti mé učiniti ráčíte, já se Vaší milosti, zase toho touž měrou i jiným vším dobrým přátelstvím odměniti nepominu. S tím milost Pána Boha s námi se všemi býti a mého Vaší milosti v dobrém zdraví a štěstí shledání dopříti rač.

Datum na Bechyni v sobotu po památce Božího Těla lethu 1586.

Vaší milosti volný

ujec a bratr

Petr Vok z Rožmberka etc.

vlastní ruků svů

Urozenému Panu Janovi Vilémovi z Švamberka na Boru, Zvíkově a Kestřanech etc. Panu ujci a bratru mému zvláště milému bud’.“

Pěkné čtení, že! A také poučné, neboť právě ta slova „pro svou zvůli a kratochvíl“ nám ukazují tu pravou příčinu založení obory.

Ale abychom mu nekřivdili, protože s tou, či správněji pro tuto kratochvíli – za bolševika se jí říkalo a vlastně i dnes stále říká myslivecké vyžití, které má kořeny v loveckých sklonech člověka, jdoucích s ním odvěků – šly ruku v ruce i činy a opatření, která měla zvěř chránit, rozmnožovat

a soustřeďovat. Toto rozebírat a hodnotit obecně a podrobně by však vydalo nejen na jednu knihu, ale na několik odborných knih. To jistě není smyslem tohoto díla a konečně literatura o tom je více než obsáhlá.

Vraťme se však zpět k počátkům Černické obory. Píše o nich v roce 1586 svým krásným staročeským jazykem i Václav Březan, a i my si jistě rádi jeho slova přečteme.

„(Obora u Sudoměřic). Toho také času obora pro zvěř při vsi Sudoměřicích v lukách a dědinách, všechněch osedlých na též vsi se dotýkajících, na panství bechyňském nákladem téhož pana Petra Voka z Rožmberka udělána a zvěři osazována. Žádali táž obec sudoměřická za odměnu, poněvadž na ostatních gruntech přestati mohli, na ospích zlehčení, a kdyby svým časem táž obora k opuštění a svedení přišla, uživouce jeden každý svýho dílu, zase zouplna ospy vrchnosti na Bechyni odvozovati. Dosti podobné, že k tomu přistoupeno“.

Tento Březanův zápis o založení obory při vsi Sudoměřice, tedy Černické obory, mluví o jedné velké potíži (již se v té době nemohly vyhnout ani jiné podobně založené obory), kterou s sebou přinesla. Zahrazení zvěře a její soustředění na relativně malý prostor, zahrnující kromě lesů i zemědělskou půdu vsí, přinášelo značné škody na polních plodinách.

Jaký div tedy, když vzápětí po uzavření oborního plotu a osazení jelení zvěří (která zřejmě v této oblasti nemohla být tehdy už zvěří původní, což ostatně dokládá i žádost Petra Voka), která při své oborní koncentraci jistě začala vzbuzovat nemalé starosti sedláků, přichází sudoměřická poddanská ves s žádostí Petru Vokovi, aby jí odpustil – až do doby, kdy by snad obora byla zrušena – ospy, tedy dávky obilí, které byla povinna dodávat bechyňské vrchnosti. A jistě nebyli sami, protože do obory byla tehdy zahrnuta zemědělská půda i dalších obcí.

Sudoměřičtí se zrušení obory na zemědělské půdě ale hned tak nedočkali. K tomu došlo až bezmála za dvě stě let, kdy byla obora zmenšena. Ale k tomu se ještě dostaneme.

V tom roce 1586 se v oboře uskutečnilo ještě jedno velké stavební dílo, totiž stavba vodovodu do zámku v Bechyni z vodních pramenů v katastru vsi Sudoměřic. Smlouvu o tom sjednal Petr Vok s tesařem Řehořem Korá-

hem, aby ten odtud dřevěnými trubami svedl vodu do Bechyně. Muselo to být na tehdejší dobu veliké stavební dílo.

Konečně je třeba uvést, že již rok před uzavřením oborního plotu – v roce 1585 – nechal Petr Vok zřídit bažantnici (bažantí obůrku, jak se tehdy říkalo) někde na území obory. Snad to bylo u vísky Jamník, ale že tam – nebo někde jinde – skutečně byla, to se můžeme jenom domýšlet.

V roce 1589 úplně vyhořela ves Sudoměřice uprostřed obory. Byla to jistě velká rána pro vesničany a nepochybně i pozdější zátěž obory, neboť spotřeba dřeva na stavbu domů byla v těch dobách obrovská.

Že obora v roce 1586 ještě neměla dost potřebného provozního vybavení a že v dalších letech se zde tato zařízení budovala, včetně vyhloubení studně, dočteme se v Březanově kronice:

Léta páně 1591:

„(Smlouvy s tesařem a rybníkáři). 2. februarii, ve čtvrtek den Obětování Panny Marie, nařízením Jeho Milosti pána bechyňského Václav Kapřík, forštmistr, projednal s Janem Kaliborem, tesařem, v oboře sudoměřické dle kratochvilné zvůle některá díla, jichž není potřebí vyčítati, aby se v ně, jakž by teplo bylo, dal. Potom toho roku i rybníkářům v týchž místech díla projednána“.

Léta Páně 1592:

„(Studna). 8. januarii, v středu po památce Tří králů, Jiřík Homuth z Harasova, hejtman bechyňský, a Václav Kapřík z poručení Jeho Milosti pána bechyňského s Janem Vlachem o udělání studnice v oboře sudoměřické (zhloubi čtyř sáhů, zšíří zespod tří a navrchu čtyř loket) z desíti kop míš. a jednoho strychu žita smlouvu učinili“.

Zdá se, že do těch let spadají začátky budování rybníků v oboře, neboť dostatek vodních ploch včetně různých bahnisek a kališť pro zvěř je pro oboru naprosto nezbytný. Estetické prvky, které rybníky samozřejmě již svou existencí do volné krajiny i lesa přinášejí, měly v původním plánu jistě roli zcela druhořadou. Jistěže se zde i v těchto oborních rybnících uvažovalo i s chovem ryb.

Kde byla vyhloubena ona studně, je těžké si představit. Zda na Černicích, kde v tu dobu byla malá osada, či někde jinde? Když na to myslím,

napadá mne, ale jen napadá, zda onou studní nemohla být „bezedná studně“ v okolí rybníka Žárku. Tak se nazývalo miniaturní – dva tři kroky široké – jezárko s břehy navršenými zřejmě lidskou rukou, v němž bývala pěkně čistá voda. Bylo skrz ní vidět na nehluboké bahni té dno a my, jako malí kluci, když jsme sem někdy přišli, a to nebývalo často, neboť celé to lesní oddělení bylo pro nás opředeno tajemstvím, jsme do vody házeli kamínky, které ihned mizely v bahně, a bláhově čekali, zda uslyšíme, že dopadly na pevné dno, nebo to dno marně hledali dlouhou větví. Byla celá ta část tam dost vlhká a při silnici před Vyhnanickou bránou byla i studánka s dobrou vodou. Z ní jsme pítali, když jsme se někdy šli koupat z Černic do Vyhnaňáku. Zda-li ta bezedná studně ještě je, nevím, snad se k ní budu moci ještě někdy podívat. Možná, že ji už při nějakých melioračních zásazích z dob Jihočeských státních lesů zlikvidovali tak, jak to udělali s tím kouzelným jezárkem pod Čertovnou.

Pan Petr Vok se však svou Černickou oborou dlouho těšit nemohl. Ironií osudu je, že prodat bechyňské panství byl nucen brzy poté, co se stal v roce 1592 po smrti svého bratra Viléma vladařem Rožmberským, vladařem posledním. Ke svým tehdejším dluhům, které nebyly nijak malé (čítaly přes 155 tis. kop gr. míš.), mu dědictvím přibýly i dluhy Vilémovy, více než pětkrát větší a s nimiž musel tvrdě zápasit. Přišel tedy na řadu prodej majetku. První na řadu přišlo panství miličinské, které prodal v roce 1593 nejvyššímu písaři království rytíři Michalu Španovskému z Lisova, s nimž pak vedl dlouhý spor, neboť tento rytíř sice panství vlastnil a užíval, leč sjednané částky nesplácel.

Jaká podoba s těmi mnoha, kteří v privatizaci po sametové revoluci v devětaosmdesátém získali a využívají i způsoby zcela amorálními majetek, aniž by zaň řádně a jak byli povinni, zaplatili. Jaký důkaz, že se lidé ani moc či snad vůbec nemění. Nepochybně však mají dnes pro svou vynalézavost, jak druhé podvést a na jejich úkor se obohatit víc zkušeností a možností, i nový termín pro tuto činnost – tunelování – doba přinesla.

Na bechyňské panství došlo v roce 1596, kdy je Petr Vok prodal Šternberkům. Musí se říci, že za těch 27 let, co je vlastnil a udělal svým sídlem, se do jeho historie i historie celého kraje zapsal nesmazatelným písmem.

Kapitola třetí: Černická obora za Šternberků a Paarů do II. světové války

V roce 1596 tedy pan Petr Vok z Rožmberka prodal svou milou Bechyni a s ní celé panství, samozřejmě i s Černickou oborou panu Adamovi ze Šternberka a na Sedlici. A tak se znovu, již potřetí, vrátili Šternberkové na Bechyni a zůstali zde plných 165 let až do roku 1761.

Za tu dobu se nad českou zemí i přes jejich panství přehnala třicetiletá válka, která i zde zanechala své neblahé stopy. Jistě na stavech zvěře a oborním hospodaření, ale především na obcích uprostřed obory, z nichž mnohé byly opuštěny a střídajícími se vojsky, která táhla všemi směry naší zemí, zpustošeny.

Například osada Černice byla stejně jako obec Sudoměřice vypálena a zanikla i tvrz zdejších vladků z Černic (z nichž jeden za husitských válek – jak jsme si již vpředu pověděli – byl statečným bechyňským hejtanem). Původně zde na Černicích byly čtyři grunty a jedna chalupa. Grunty byly obnoveny až po skončení třicetileté války mírem vestfálským v roce 1648 a poté, co v letech 1649 až 50 opustila zemi poslední vojska švédská v roce 1651. Chalupa připadla panství. Po tvrzi na Černicích však v ta léta už není ani památka. Podobně asi dopadly i některé vsi.

Došlo v těch letech asi také k další významné změně, a to té, že vesnice i s přilehlou zemědělskou půdou uvnitř obory byly proti zvěři oploceny. Tvrdí to tak alespoň jeden z mála autorů, kteří psali o oboře, totiž penzionovaný učitel Arnošt Chleborád ve svém „Popisu okresu bechyňského“ z roku 1928. Je nejen možné, ale vysoce pravděpodobné, že k tomu vrchnost skutečně přikročila, protože škody na polních plodinách musely být dost významné a týkaly se i jí. Jak dalece toto oplocení v oboře s černou a jelení zvěří bylo účinné, lze si jenom domýšlet.

O vlastní oboře, zvěři v ní a lovech za Šternberků toho není mnoho známo – neměl tento rod svého kronikáře jako Rožmberkové. Nemáme ale také žádný důvod si myslet, že hospodaření v oboře se nějak zvlášť odlišovalo od jiných obor.

Roku 1761 Černická obora, patřící do bechyňského panství, opět změnila majitele, a to na dlouhých téměř dvěstě let. Dědictvím po posledním členu rodu Šternberků, vlastnících Bechyni, Marii Terezii přešlo panství na jejího syna Jana Václava Paara z jejího prvního manželství s panem Leopoldem Paarem. Když v roce 1761 dědil Jan Václav bechyňské panství, byl říšským hrabětem, za osm let nato (v roce 1769) povýšen do knížecího stavu po právu prvorozeneckém.

Zdá, se že změna majetku přinesla i mnohé změny do Černické obory. Černice se tehdy zřejmě staly centrem společensko-loveckým. Již za čtyři roky (v r. 1765) po získání panství začal nový majitel Paar stavět na Černicích lovecký zámek (my ho jinak nenazývali než „zámeček“), který byl již druhým rokem dokončen a letopočet 1766, vytesaný do kamenného kvádru, je vsazen nad hlavní vchod zámečku.

Architektonicky je to zajímavá jednopatrová stavba. Je tvořena šestistěnným středem uprostřed pro sálové prostory a třeni (ob stranu šestistěnu) navazujícími křídly a třemi balkony mezi těmito křídly. Stavitelem byl pražský architekt Jan Josef Wirsch. V roce 1793 byly v zámečku provedeny úpravy schodišť a pokojů v prvním poschodí.

S postupem let zřejmě došlo k poškození nosných sloupů balkonů (údajně byly dřevěné), takže v roce 1811 byly – místo opravy navrhované inženýrem Filipem Pistorou – strženy, protože nebylo pamětníka za dob mého dětství, že by si na balkony pamatoval on či jeho předchůdci. Své renesance se dočkaly až mnohem později, ale o tom ještě budeme mluvit.

V souvislosti se stavbou zámečku začalo panství vykupovat grundy na Černicích a přeměňovat polnosti na les a louky. Tento postup nebyl asi nikterak rychlý, neboť až teprve v roce 1792 (6. září) získalo panství poslední zdejší grunt Jakuba Vaňouse výměnou za pozemky na Chropkově.

Z usedlosti byla postavena hajnice a na kraji tohoto gruntu byl postaven lesní úřad s bytem pro lesmistra lesní správy Bechyně, který zde sídlil (od roku 1793) celých 138 let až do roku 1931. Hajnici nechalo panství na přelomu 19. a 20. století zbourat a těsně za ní postavit novou, v níž byl byt pro hajného a kočího.

Duby v parku na Černicích (rok 1978).

Lesní správa Bechyně se sídlem na Černicích (Fürst Paarsche Fortstverwaltung Bechin in Černic) byla jednou ze tří lesních správ na bechyňském panství. Druhou byla lesní správa Opařany, která měla sídlo v Srlíně a třetí byla v Kardašově Rečici. O tu přišel Paar při první pozemkové reformě ve dvacátých letech tohoto století. Od roku 1905 dostala lesní správa na Černicích nový název: Lesní úřad Černice, pošta Bechyně (Fürst Paarsche Forstamt Černic, p. Bechin); vedoucím lesního úřadu byl lesmistr. Dodávám, že k posledním dvěma patřili Josef Rappl a po něm Ing. Rudolf Franzl, který zemřel 29. prosince 1932 a byl pohřben na sudoměřickém hřbitově. K tomuto lesnímu úřadu patřily kromě tří revírů oborních i revíry Kozelka, Obůrka, Hemera, Rataje, Dvorce a Dražič.

V době, kdy byla na Černicích stavěna budova lesního úřadu, který se sem nastěhoval, měla obora za sebou zcela rozhodující změnu, vyvolanou patenty Josefa II. z roku 1781 o zrušení nevolnictví a o omezení trestní